

"Estem tornant a l'Antic Règim"

César Manzanos és professor de sociologia a la Universitat del País Basc i director de la revista 'Panóptico' dedicada a analitzar la legislació penal espanyola i els casos més greus com el FIES, que per ell representen una clara involució social.

El codi FIES es compatible amb una societat democràtica?

—El primer que cal saber és que quan s'estableix no té cap fonament legal. És un criteri administratiu de la secretaria general d'assumptes penitenciaris que considera que hi ha unes categories de presos especials que rebran un tractament diferent. En principi el codi FIES s'articula dins de l'àmbit administratiu i no legal, per això incompleix condicions bàsiques previstes per l'administració sobre el tracte no discriminatori, el respecte als drets fonamentals etc. Ací està el problema de la il·legalitat del FIES. Quan es construeixen algunes de les noves presons ja tenen departaments especials que es diuen FIES, per exemple en la presó de Picassent, amb rètols i tot. Hi havia una estructura per al FIES, quan el FIES no era legal. Quan es va produir la modificació del reglament penitenciar per a adaptar-lo a la reforma del codi penal, s'integren com a departaments especials el règim FIES. Es legalitza el que abans es feia de manera il·legal. Això representa una involució. Abans es pretenia que la legislació regulara la realitat de la presó i no a l'inrevés, com ara. En el dret hauria de ser el contrari, la llei hauria de regir la realitat.

—*Pareix que per a l'estat la presó no és suficient.*

—En termes senzills podríem dir que els règims especials són a la presó el que la presó és a la societat. Tenen una funció bàsicament instrumental contra aquells que dins la presó tenen una actitud inconfomista, en el sentit que es inadaptada o combativa o com vulgues; no són els que tenen els delictes més greus ni les condemnes més llargues, sinó els que no

ARXIU

contribueixen a la governabilitat de la presó perquè denunciïn, perquè reclamen, perquè es mobilitzen. Aquests són els que preocupen i a ells es dirigeixen els FIES. S'abandona la resocialització per la política de control dur. I també té una funció de cara a la resta dels presos que és la de dissuasió: que tothom sàpiga que qui no siga un bon pres, domesticat, podrà ser castigat amb l'aïllament.

—*Es pot millorar la funció resocialitzadora de la presó canviant solament la legislació?*

—Si avui s'acomplira la llei orgànica penitenciària i el reglament penitenciar, si es respectara la llei, caldria desmantellar totes les presons de l'estat.

—*Amb la llei actual?*

—Sí, perquè la llei diu, per exemple, que cada persona reclusa ha d'estar en un cel·la individual. Ara estan totalment amuntegats. Un altre tema, per exemple, és el compliment de les penes en el lloc d'origen. Si una persona està presa a cinquanta quilòmetres del seu lloc d'origen pot mantenir en contacte amb la família, amb els serveis socials, etc. però si està a mil, es genera el desarrelament, que és el contrari a la reinserció. Però un pres

"Si s'acomplira la llei orgànica penitenciària i el reglament penitenciar caldria desmantellar totes les presons de l'estat."

desarrelat resulta més fàcil de controlar. La política de trasllats contribueix a la governabilitat de la presó però va contra la llei. En l'associació on jo treballo, Salhaketeta, diem que no som abolicionistes, sinó garantistes. Això vol dir que volem que es compleisca la llei. I si es complira es desmantellaria tota l'estructura penitenciària

—*És a dir, que el pres es troba en la contradicció que l'estat que el va tancar per incomplir la llei també la incompleix.*

t de la presó però va contra la llei"

—Sí però més greu que la contradicció és la impunitat. L'última refoma de la llei facilita la manera de transgredir-la perquè lleva competències al jutge de vigilància i les atribueix a directores i administradors. Les presons són més governables, però augmenta la indefensió de l'intern i dels seus drets. Desapareixen les vies que existien per reclamar els drets dels presos.

—Com valora el paper d'Antoni Asunción, el responsable de les institucions penitenciàries quan va començar a aplicar-se el codi FIES?

—Per mi Antoni Asunción, en l'època on es van produir tots els processos de corrupció política al voltant del PSOE, va ser l'organitzador del negoci de les macropresons. El que es va encarregar dels processos de concessió de llicències a empreses. Una figura clau en tota aquesta trama de l'enriquiment amb la utilització indeguda de capitals públics. I de fet quan ell va eixir es va paralitzar el pla de construccions. Bàsicament ha estat això. Una altra cosa és que no hi haja hagut proves, però això ve determinat pel que en sociologia anomenem la *lleï de ferro*, de les elits de poder, que es tanquen i es defensen sense permetre intromissions. Ell va ser qui va organitzar les construccions amb la idea, falsa, que alleugeririen les presons, i després s'ha demostrat que no. Per eliminar l'amuntegament a les presons, el que calia era buscar alternatives, centres de semilibertat oberts, de tractament als drogodependents, etc. I per altra banda crear també els *numerus clausus* com que existeixen en altres països europeus.

—Com funcionen?

—Les presons tenen una capacitat determinada que no poden sobrepassar. Tu ets un ciutadà danès o suec i si has d'anar a la presó i és plena has d'esperar per entrar, així de clar. Això és una reforma real. No construir centres que lucren molta gent i són caríssims de mantenir. No fer de la indústria del control un negoci com passa ara.

—Pareix que la bandera dels drets humans va a la baixa en aquesta fi de segle.

—El que es planteja és el que denominem el neorealisme criminològic. Si la modernitat va inventar alguna cosa va ser la presó. El mercantilisme té el sistema polític corresponent amb la privació de llibertat, és

ARXIU / RAFA GIL

Galeria de la presó de Picassent (l'Horta). Aquesta instal·lació tenia un lloc especial per als FIES, que, legalment, no existien.

a dir, es paga amb un temps de retribució el dany social. Però estem renunciant a aquests principis de la modernitat. La modernitat va representar un pas endavant en l'eliminació de la pena de mort, dels càstigs de l'antic règim però estem tornant a aquest antic règim, d'això en dic neorealisme criminològic. No sols s'oblida la funció resocialitzadora de la presó, sinó que es reforça la idea que ha d'anar acompanyada per penes pre-modernes: la pena de mort, la cadena perpètua, el compliment íntegre de les penes, la inhabilitació social, com en els casos de la insubmissió, ... tota una sèrie de penes que renunciïn als principis d'igualtat, llibertat i fraternitat de la il·lustració, i això és el més greu, que el futur va per ací.

Jordi Sebastià

 Generalitat de Catalunya
Departament de Treball

 L'entendem i l'atenem

FONS SOCIAL EUROPEU

Servei Català de Col·locació

Si necessita cobrir un lloc de treball a la seva empresa
té a la seva disposició els telèfons 902 22 11 11 i 902 22 10 44 (*)

(*) L'àmbit d'actuació del SCC legalment es ceneix a Catalunya